Päiväkoti Satulaivan vuosisuunnitelma ja toimintakertomus 2026-2027

Leikin vahvistaminen

Osallistavat oppimisympäristöt

Ulkopedagogiikka

Liikkuva elämäntapa

Turvallinen toimintakulttuuri

TAIPALSAARI
Parasta elämää

Taipalsaaren kuntastrategia 2026–2030:

Visio:

Parasta elämää -Taipalsaari on paras paikka elää, kasvaa ja kehittyä.

Arvot:

Avoimuus- Luotettavuus -Rohkeus -Yhteisöllisyys

Avoimuus

Toimintamme on läpinäkyvää ja edistämme aktiivista vuoropuhelua kuntalaisten kanssa.

Luotettavuus

Turvallisesta elämästä ja toimivasta arjesta huolehtien. Toimintamme vahvistaa psyykkistä, fyysistä ja sosiaalista turvallisuutta. Otamme ympäristön, ihmiset ja talouden tasavertaisesti huomioon päätöksenteossa. Toimiva kaavoitus, terveyttä edistävät palvelut, yrittäjyyden tukeminen ja kattavat sivistyspalvelut ovat kunnia-asiamme. Toimintaamme ohjaavat yhteiset pelisäännöt ja selkeät toimintamallit. Päätöksenteko on avointa ja johdonmukaista.

Rohkeus

Rohkeasti uusiin haasteisiin tarttuen ja myös erilaisuutta kunnioittaen. Olemme luovia ja kokeilemme uusia kestävää kehitystä tukevia toimintamalleja - hyviä perinteitä unohtamatta. Kannustamme uudistumaan ja kouluttautumaan. Hyödynnämme uusinta teknologiaa. Kannamme vastuumme ja kannustamme jokaista vastuun ottamiseen.

Yhteisöllisyys

Yhteisöllisyys näkyy kuntalaisten osallistamisessa, yhdistysten ja yritysten tukemisessa ja yhteisissä tapahtumissa. Vahvistamme me henkeä.

TAIPALSAARI
Parasta elämää

Painopisteet ja tavoitteet

Elinvoima

- Väestökehitys kääntyy kasvuun
- Kunta houkuttelee uusia yrityksiä ja investointeja
- Työllisyys paranee
- Asema asuinkuntana vahvistuu

Hyvinvointi

- Kaikenikäisten asukkaiden hyvinvointi vahvistuu
- Yhteisöllisyys tukee hyvinvointia
- Laadukas perusopetus ja varhaiskasvatus
- Helposti saavutettavat palvelut

Osaaminen

- Ammattitaitoinen, osaamistaan kehittävä ja hyvinvoiva henkilöstö
- Kunta on houkutteleva työnantaja
- Vahvistetaan hyvää hallintoa, avoimuutta ja eettisesti kestävää toimintakulttuuria

Osallistaminen

- Osallistuminen ja vaikuttamismahdollisuudet lisääntyvät
- Kunta tukee aktiivista kylä-, yhdistys- ja järjestötoimintaa
- Kunta mahdollistaa erilaisia harrastuksia yhdessä kumppaneiden kanssa

Ekologinen kestävyys

- Kunta vähentää ilmastopäästöjä ja edistää kiertotaloutta
- Luonnon monimuotoisuus ja lähiluonnon turvaaminen
- Energiatehokkuus paranee
- Parannetaan ja suojellaan Pien-Saimaan vedentilaa
- Parannetaan ja suojellaan pohjaveden tilaa

Satulaivan päiväkoti sisällyttää Taipalsaaren kuntastrategian arvot ja painopisteet vuosisuunnitelmaan:

Arvot:

Avoimuus

Toimimme avoimesti, kuuntelemme lapsia, huoltajia ja henkilöstöä sekä edistämme aktiivista vuorovaikutusta ja yhteistyötä. Viestimme toiminnastamme selkeästi ja mahdollistamme osallisuuden päiväkodin arjessa ja kehittämisessä.

Luotettavuus

Tarjoamme turvallisen, laadukkaan ja yhdenvertaisen varhaiskasvatusympäristön, jossa lapsen hyvinvointi on etusijalla. Toimintaamme ohjaavat yhteiset pelisäännöt, ammattitaito, vastuullisuus ja johdonmukaiset toimintatavat. Huolehdimme lasten, perheiden ja henkilöstön fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta turvallisuudesta. Rakennamme luottamuksellista yhteistyötä huoltajien kanssa avoimen vuorovaikutuksen, aktiivisen tiedonkulun ja keskinäisen arvostuksen kautta. Yhteistyössä huoltajien kanssa tuemme lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista sekä vahvistamme luottamusta varhaiskasvatuksen toimintaan.

Rohkeus

Kannustamme lapsia ja henkilöstöä kokeilemaan, oppimaan uutta ja kehittämään toimintaa ennakkoluulottomasti. Arvostamme erilaisuutta, hyödynnämme uusia toimintatapoja ja teknologioita sekä vahvistamme jatkuvaa oppimista ja osaamisen kehittämistä.

Yhteisöllisyys

Rakennamme myönteistä yhteisöä, jossa jokainen lapsi, huoltaja ja työntekijä kokee kuuluvansa joukkoon. Vahvistamme osallisuutta, yhteistyötä ja "me-henkeä" sekä teemme aktiivista yhteistyötä perheiden, esiopetuksen, yläkoulun, yhdistysten ja muiden paikallisten toimijoiden kanssa.

Varhaiskasvatuksessamme avoimuus näkyy vuorovaikutuksena ja osallisuutena, luotettavuus turvallisena ja laadukkaana toimintana, rohkeus kehittämisenä ja uuden oppimisena sekä yhteisöllisyys yhdessä tekemisenä, arvostavana kohtaamisena ja vahvana me-henkenä.

Painopisteet:

Hyvinvointi

Edistämme lasten ja perheiden hyvinvointia tarjoamalla turvallisen, osallistavan ja yhteisöllisen varhaiskasvatusympäristön, joka tukee kasvua, oppimista ja terveellisiä elämäntapoja. Edistämme henkilöstön hyvinvointia turvallisessa, osallistavassa ja yhteisöllisessä toimintaympäristössä, joka vahvistaa osallisuutta, työssä jaksamista sekä kasvun, oppimisen ja hyvän arjen edellytyksiä. Hyvinvointikuukaudet.

Mittari: Huoltaja- ja henkilöstöpalautteet, lasten hyvinvoinnin havainnointi.

Osaaminen

Rakennamme perustaa elinikäiselle oppimiselle tarjoamalla laadukasta pedagogiikkaa, vahvistamalla lasten oppimisvalmiuksia sekä kehittämällä henkilöstön osaamista.

Mittari: Pedagogisen toiminnan arvioinnit, henkilöstön koulutuksiin osallistuminen.

Elinvoima

Vahvistamme kunnan veto- ja pitovoimaa tarjoamalla laadukkaita varhaiskasvatuspalveluja sekä tekemällä aktiivista yhteistyötä perheiden ja paikallisten toimijoiden kanssa.

Mittari: Huoltajien asiakastyytyväisyys, yhteistyötapahtumien määrä.

Osallisuus

Edistämme lasten, huoltajien ja henkilöstön mahdollisuuksia osallistua, vaikuttaa ja tulla kuulluksi varhaiskasvatuksen arjessa ja kehittämisessä.

Mittari: Kerätty palaute, lasten ja huoltajien osallistumismahdollisuuksien toteutuminen.

Ekologinen kestävyys

Vahvistamme lasten luontosuhdetta ja kestävän elämäntavan taitoja sekä toteutamme ympäristövastuullisia toimintatapoja osana varhaiskasvatuksen arkea.

Mittari: Luontoretkien määrä, kierrätyksen, hävikin vähentämisen ja kestävän toiminnan toteutuminen arjessa.

Varhaiskasvatus edistää kuntalaisten hyvinvointia, osaamista, elinvoimaa, osallisuutta ja ekologista kestävyyttä tarjoamalla laadukasta pedagogiikkaa, vahvistamalla yhteisöllisyyttä sekä kasvattamalla lapsia vastuullisiksi ja aktiivisiksi kuntalaisiksi.

Varhaiskasvatuksen tehtävä

Varhaiskasvatuksen tehtävä on edistää lasten kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista yhteistyössä huoltajien kanssa. Varhaiskasvatus edistää lasten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta ja ehkäisee syrjäytymistä. Varhaiskasvatuksessa opitut tiedot ja taidot vahvistavat lasten osallisuutta sekä aktiivista toimijuutta yhteiskunnassa. Lisäksi varhaiskasvatus tukee huoltajia kasvatustyössä sekä mahdollistaa heidän osallistumisensa työelämään tai opiskeluun.

SUUNNITELMA:

1. **Laaja-alainen osaaminen:**

   Laaja-alainen osaaminen on muun muassa monilukutaitoa, itsestä huolehtimista ja arjen muita taitoja. Se on myös kulttuurista osaamista, vuorovaikutustaitoja ja digitaalista osaamista, joita tarvitaan yhä monimuotoisemmassa maailmassa. Hyvä varhaiskasvatus antaa vahvan pohjan näiden tietojen ja taitojen kehittymiselle.

- **Ajattelu ja oppiminen** itsessään ovat tärkeitä tulevaisuuden taitoja. Puhutaankin paljon elinikäisestä oppimisesta, joka edellyttää rohkeutta, innostusta, luottamusta ja avoimuutta uusia asioita kohtaan.

- **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu** korostuvat moninaistuvassa maailmassa. Varhaiskasvatuksessa luodaan pohja toisten ihmisten kunnioittamiselle ja vuorovaikutustaitojen oppimiselle.

- **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot** ovat keskeinen osa varhaiskasvatuksen toimintaa. Omasta ja toisten hyvinvoinnista opitaan huolehtimaan turvallisessa vuorovaikutuksessa. Myös kestävän elämäntavan periaatteita toteutetaan kaikessa varhaiskasvatuksen toiminnassa.

- **Monilukutaito** on kulttuurisesti moninaisten viestien ja ympäröivän maailman ymmärtämisen sekä vuorovaikutuksen näkökulmasta keskeinen perustaito.

- **Digitaalinen osaaminen** on enenevässä määrin osa lasten elämää, jota tarvitaan ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa, yhteiskunnassa ja erilaisissa digitaalisissa ympäristöissä toi-

mimisessa sekä oppimisessa. Digitaalisen osaamisen vahvistaminen edistää lasten koulutuksellista tasa-arvoa.

- **Osallistumisen ja vaikuttamisen taidot** vahvistuvat, kun lapset saavat itse olla mukana vaikuttamassa siihen, mitä tehdään ja miten. On tärkeää, että lapsilla on mahdollisuus osallistua ja harjoitella omia vaikuttamismahdollisuuksia varhaiskasvatuksessa.

Tavoitteet:

Ajattelu ja oppiminen – tavoitteet

- Toteutamme pedagogisesti suunniteltua pienryhmätoimintaa.
- Vahvistamme lasten ajattelun, oppimisen ja ongelmanratkaisun taitoja.
- Tuemme tunne-, vuorovaikutus- ja kaveritaitojen kehittymistä.
- Harjoittelemme arjen taitoja, omatoimisuutta ja itsestä huolehtimista.
- Tarjoamme monipuolisia kokemuksia, jotka kannustavat tutkimiseen, ihmettelyyn ja oppimiseen.
- Hyödynnämme kuvia, tukiviittomia ja muita monilukutaidon keinoja lasten osallisuuden ja oppimisen tukena.
- Vahvistamme lapsen myönteistä minäkuvaa, oppimisen iloa ja luottamusta omiin kykyihin.
- Harjoittelemme keskittymistä, pitkäjänteisyyttä ja toiminnan loppuun saattamista.
- Leikki toimii oppimisen, kehityksen ja osallisuuden perustana.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu – tavoitteet

- Vahvistamme lasten tunne-, vuorovaikutus-, kaveri- ja leikkitaitoja.
- Rohkaisemme lapsia ilmaisemaan ajatuksiaan, tunteitaan ja mielipiteitään turvallisessa ilmapiirissä.
- Tuemme myönteisen minäkuvan, itsetunnon ja osallisuuden kehittymistä.
- Harjoittelemme toisten huomioon ottamista, empatiaa, ystävyyttä ja hyviä käytöstapoja.
- Aikuiset toimivat vuorovaikutuksen ja arvostavan kohtaamisen esimerkkeinä.
- Hyödynnämme MiniVersoa ristiriitatilanteiden rakentavassa ratkaisemisessa.
- Tutustumme erilaisiin kulttuureihin, kieliin, perinteisiin ja juhliin sekä arvostamme moninaisuutta.

- Vahvistamme lasten kokemusta omasta arvostaan ja yhdenvertaisuudestaan.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot - tavoitteet

- Harjoittelemme arjen rutiineja, päivärytmiä ja arjen perustaitoja.
- Kannustamme lapsia omatoimisuuteen sekä avun pyytämiseen ja vastaanottamiseen.
- Vahvistamme tunne-, vuorovaikutus- ja kaveritaitoja päivittäisissä tilanteissa.
- Tuemme pitkäjänteisyyttä, uusien taitojen harjoittelua ja oppimisen iloa.
- Edistämme lasten hyvinvointia tukemalla terveellisiä elämäntapoja yhteistyössä huoltajien kanssa.
- Ohjaamme lapsia kestävään elämäntapaan lajittelun, kierrätyksen ja luonnon kunnioittamisen avulla.

Monilukutaito ja viestintäteknologinen osaaminen - tavoitteet

- Tuemme lasten monilukutaidon kehittymistä havainnoimalla, tutkimalla ja keskustelemalla yhdessä.
- Hyödynnämme kirjoja, kuvia ja digitaalisia välineitä oppimisen tukena.
- Harjoittelemme käsitteiden, ilmiöiden ja ympäristön ymmärtämistä sekä luokittelua.
- Vahvistamme lasten digitaalista osaamista, osallisuutta ja luovaa ilmaisua monipuolisin menetelmin.

Osallistuminen ja vaikuttaminen - tavoitteet

- Kysytään lapsilta mielipiteitä ikätason mukaan, otetaan toiveet huomioon tilanteiden sallimissa rajoissa.
- Vanhempainilloissa huomioidaan huoltajien osallisuus
- Jokainen pääsee osallistumaan omien kykyjensä mukaan
- Lasten kiinnostuksen kohteet huomioidaan --> äänestäminen, kyselyt lapsilta, peukut, hymiöt ja sanallinen palaute.
- Erilaiset projektit ja pajatoiminta.
- Lasten kanssa laaditut ryhmäsäännöt, jotta jokaisella lapsella olisi ryhmässä hyvä olla.

- Tuemme lapsia omien valintojen tekemiseen ja oman mielipiteen ilmaisuun (ikäsidonnaiset tarpeet huomioiden). Annamme lapsille mahdollisuuksia tehdä valintoja leikeissä, projekteissa, retkikohteissa ja toiminnan sisällöissä.

2. Lasten mielenkiinnon kohteet ja tarpeet:

Eheytetty pedagoginen toiminta mahdollistaa asioiden ja ilmiöiden laaja-alaisen tarkastelun ja tutkimisen. Lasten mielenkiinnon kohteet ja kysymykset ovat toiminnan keskeinen lähtökohta. Aihepiirit voivat nousta esimerkiksi leikeistä, saduista, retkistä tai spontaaneista vuorovaikutustilanteista lasten ja henkilöstön kesken tai lasten keskinäisessä vuorovaikutuksessa. Tapa, jolla oppimisen alueiden tavoitteita käsitellään, vaihtelee valittujen aihepiirien, tilanteiden ja lasten oppimisen mukaan. Henkilöstön tehtävänä on varmistaa, että pedagoginen toiminta edistää eri-ikäisten lasten kehitystä ja oppimista.

Tavoitteet:

Lasten kasvuympäristö - tavoitteet

- Tarjoamme lapselle turvallisen, ennakoitavan ja hyvinvointia tukevan kasvuympäristön.
- Tuemme lapsen tunne-, vuorovaikutus- ja kaveritaitojen kehittymistä sensitiivisessä vuorovaikutuksessa.
- Vahvistamme lapsen tunnetaitoja ja itsesäätelyä arjen tilanteissa.
- Huolehdimme arjen rakenteiden, rutiinien ja pysyvien ihmissuhteiden merkityksestä lapsen hyvinvoinnille.
- Teemme yhteistyötä huoltajien kanssa lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemiseksi.
- Turvaamme jokaisen lapsen oikeuden tulla nähdyksi, kuulluksi, arvostetuksi ja kohdatuksi omana itsenään.

Oppimisympäristö - tavoitteet

- Oppimisympäristöt tukevat lasten hyvinvointia, oppimista, leikkiä ja osallisuutta.
- Oppimisympäristöt rakentuvat lasten kehitystason, tarpeiden ja mielenkiinnon kohteiden pohjalta.
- Lapset osallistuvat oppimisympäristöjen suunnitteluun, rakentamiseen ja arviointiin.
- Oppimisympäristöt ovat turvallisia, yhdenvertaisia, saavutettavia ja inklusiivisia.
- Lasten ideat, leikit ja tuotokset näkyvät oppimisympäristöissä.
- Hyödynnämme monipuolisesti eri oppimisympäristöjä, lähiluontoa, kulttuuriympäristöjä ja digitaalisia välineitä.

- Tuemme yhteisöllisyyttä, sosiaalisten taitojen kehittymistä ja kestävää elämäntapaa oppimisympäristöjen avulla.

Osallisuus - tavoitteet

- Tuemme jokaisen lapsen mahdollisuutta tulla kuulluksi, nähdyksi ja vaikuttaa omaan arkeensa.
- Huomioimme lasten aloitteet, ideat, mielipiteet ja kiinnostuksen kohteet toiminnan suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa.
- Harjoittelemme omien mielipiteiden ilmaisemista, valintojen tekemistä ja yhteiseen päätöksentekoon osallistumista ikätason mukaisesti.
- Vahvistamme yhteisöllisyyttä, ryhmään kuulumisen tunnetta ja myönteisiä vuorovaikutussuhteita.
- Tuemme lasten osallisuutta pienryhmätoiminnan, lasten kokousten, keskustelujen ja erilaisten osallistumisen menetelmien avulla.

- Harjoittelemme ristiriitojen rakentavaa ratkaisemista sekä toisten huomioon ottamista.

- Teemme yhteistyötä huoltajien kanssa lasten osallisuuden ja hyvinvoinnin vahvistamiseksi.

2. Oppimisen alueet/teemat:

Oppimisen alueet kuvaavat varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. Ne ohjaavat henkilöstöä monipuolisen ja eheytetyn pedagogisen toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa yhdessä lasten kanssa. Lapsilla on oikeus saada monipuolisia kokemuksia oppimisen eri alueista. Oppimisen alueet eivät ole erikseen toteutettavia, toisistaan irrallisia kokonaisuuksia, vaan niiden aihepiirejä yhdistetään ja sovelletaan lasten mielenkiinnon kohteiden ja osaamisen mukaisesti. Oppimisen alueet on ryhmitelty esiopetussuunnitelman perusteiden mukaisesti viideksi kokonaisuudeksi:

- Kielten rikas maailma
- Ilmaisun monet muodot
- Minä ja meidän yhteisömme
- Tutkin ja toimin ympäristössäni
- Kasvan, liikun ja kehityn.

Kielten rikas maailma

- Varhaiskasvatuksen tehtävä on vahvistaa lasten **kielellisten taitojen** ja **valmiuksien** sekä **kielellisten identiteettien** kehittymistä. Varhaiskasvatuksessa vahvistetaan lasten uteliaisuutta ja kiinnostusta kieliin, teksteihin ja kulttuureihin. Kielen kehityksen tukeminen kytkeytyy lapsen monilukutaidon kehittymiseen (luku 2.7). Lisäksi se on yhteydessä muun muassa lasten kulttuuriseen osaamiseen ja vuorovaikutukseen liittyvään laaja-alaiseen osaamiseen. Kehittyvät kielelliset taidot avaavat lapsille uusia vaikuttamisen keinoja, mahdollisuuksia osallisuuteen ja aktiiviseen toimijuuteen.

- Kieli on lapsille sekä oppimisen kohde että väline. Sen avulla lapsi ottaa haltuun erilaisia tilanteita ja asioita sekä toimii vuorovaikutuksessa muiden kanssa, ilmaisee itseään ja hankkii tietoa. Lasten kielellistä kehitystä tukee monipuolinen varhaiskasvatuksen kieliympäristö sekä yhteistyö huoltajien kanssa. Varhaiskasvatuksessa lapsille annetaan kannustavaa ja johdonmukaista palautetta heidän kielenkäyttö- ja vuorovaikutustaidoistaan.

- Lapset voivat samaan aikaan omaksua useita eri kieliä, joiden kehittyminen ja käyttäminen voi olla tilanteittain eriytynyttä. Varhaiskasvatuksessa otetaan huomioon, että lapset kasvavat erilaisissa kielellisissä ympäristöissä. Kotien tavat käyttää kieltä ja olla vuorovaikutuksessa vaihtelevat, ja kodeissa voidaan puhua useita kieliä. Kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta tehdään varhaiskasvatuksessa näkyväksi yhteistyössä huoltajien kanssa. Tämä osaltaan tukee lasten kielellisten identiteettien kehittymistä. Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia näkökulmia varhaiskasvatuksessa käsitellään luvussa 4.6.

- Kielen oppimisen kannalta on tärkeää tiedostaa, että samanikäiset lapset voivat olla eri vaiheissa kielen kehityksen eri osa-alueilla. **Kielelliset identiteetit kehittyvät**, kun lapsia ohjataan ja tuetaan kielellisten taitojen ja valmiuksien keskeisillä osa-alueilla.

- **Vuorovaikutustaitojen** kehittymisen kannalta lasten kokemukset kuulluksi tulemisesta ja siitä, että heidän aloitteisiinsa vastataan, ovat tärkeitä. Henkilöstön sensitiivisyys ja reagointi myös lasten non-verbaaleihin viesteihin on keskeistä. Vuorovaikutustaitojen kehittymistä tuetaan kannustamalla lapsia kommunikoimaan toisten lasten ja henkilöstön kanssa.

- Lasten **kielen ymmärtämisen taitoja** tuetaan runsaan kielellisen mallintamisen avulla. Johdonmukainen toiminnan sanallistaminen ja keskusteleminen tukevat lasten sanavarannon kehittymistä. Erilaisissa varhaiskasvatuksen tilanteissa käytetään kuvailevaa ja tarkkaa kieltä.

Tarvittaessa käytetään kuvia, esineitä ja tukiviittomia.

- Lasten **puheen tuottamisen taitojen** kehittymistä seurataan ja ohjataan. Lapsia rohkaistaan puhumaan eri tilanteissa sekä aikuisten että toisten lasten kanssa. Tämä auttaa lapsia käyttämään ja ymmärtämään puhuttua kieltä. Lasten kanssa kiinnitetään vähitellen huomiota myös äänensävyihin ja äänenpainoihin.

- Lasten **kielen käyttötaitoja** ohjataan ja kielen käyttöä pohditaan yhdessä lasten kanssa eri tilanteissa. Tavoitteena on tilannetietoisen kielen käytön vahvistuminen. Lasten kanssa harjoitellaan kertomista, selittämistä ja puheen vuorottelua. Lisäksi eläytyminen, huumorin käyttö sekä hyvien tapojen opettelu vahvistavat lasten kielen käyttötaitoja. Tutustuminen erilaisiin teksteihin tukee kielen käyttötaitojen kehittymistä ja auttaa lapsia havaitsemaan puhutun ja kirjoitetun kielen eroja.

- Lasten kielellinen ilmaisu monipuolistuu, kun heidän **kielellinen muistinsa** ja **sanavarantonsa** laajenee. Henkilöstön tehtävä on tukea tietoisesti tätä kehitystä. Kielellisen muistin kehittymistä tukevat esimerkiksi lorujen ja laululeikkien käyttö. Kielellä leikittely, nimeäminen sekä kuvaavien sanojen käyttäminen edistävät lasten kielellisen muistin ja sanavarannon kehittymistä. Kiireetön keskustelu ja lukeminen sekä tarinoiden kerronta tarjoavat mahdollisuuksia pohtia sanojen ja tekstien merkityksiä ja opetella uusia käsitteitä asiayhteyksissä.

- Lähiympäristön eri kielten havainnointi tukee lasten **kielitietoisuuden kehittymistä**. Henkilöstön tehtävänä on herättää ja lisätä lasten kiinnostusta suullista ja kirjoitettua kieltä sekä vähitellen myös lukemista ja kirjoittamista kohtaan. Kielen havainnoinnin ja tutkimisen avulla suunnataan lasten huomiota sanojen merkityksistä kielen muotoihin ja rakenteisiin, kuten sanoihin, tavuihin ja äänteisiin. Lapsia rohkaistaan kirjoittamaan ja lukemaan leikillisesti.
- Varhaiskasvatuksessa käytetään rikkaita ja vaihtelevia tekstejä. Lasten kanssa tutustutaan monipuolisesti lastenkirjallisuuteen. Lapsille kerrotaan tarinoita, ja heitä kannustetaan itse keksimään niitä. Lasten kertomuksia, loruja ja sanallisia viestejä dokumentoidaan. Monilukutaitoa tukevassa varhaiskasvatuksessa puheen rinnalla käytetään muun muassa visuaalisia, auditiivisia ja audiovisuaalisia viestejä sekä tekstejä.

Ilmaisun monet muodot

- Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tavoitteellisesti tukea lasten **musiikillisen, kuvallisen** sekä **sanallisen** ja **kehollisen ilmaisun** kehittymistä sekä tutustuttaa heitä eri taiteenaloihin ja kulttuuriperintöön. Lasten ilmaisulle on luonteenomaista kokonaisvaltaisuus ja ilmaisun eri muotojen luova yhdisteleminen. Taiteellinen kokeminen ja ilmaiseminen edistävät lasten oppimisedellytyksiä, sosiaalisia taitoja ja myönteistä minäkuvaa sekä valmiuksia ymmärtää ja jäsentää ympäröivää maailmaa. Ajattelun ja oppimisen taidot kehittyvät, kun lapset tutkivat, tulkitsevat ja luovat merkityksiä erilaisia ilmaisun taitoja harjoittelemalla. Kyky kuvitella ja luoda mielikuvia on keskeistä myös lapsen eettisen ajattelun kehittymiselle. Kulttuuriperintöön, taiteeseen ja ilmaisun eri muotoihin tutustuminen vahvistaa lasten osaamista myös monilukutaidon sekä osallistumisen ja vaikuttamisen osa-alueilla.

- Kulttuuri on tärkeä osa lapsen identiteettiä. Varhaiskasvatuksessa lapsille tarjotaan mahdollisuuksia nähdä ja kokea monipuolisesti taidetta ja kulttuuria. Taiteeseen ja kulttuuriin liittyvät kokemukset vahvistavat lasten kykyä omaksua, käyttää ja tuottaa kulttuuria. Samalla lapset oppivat ymmärtämään taiteen ja kulttuuriperinnön merkitystä ja arvoa.

- Ilmaisun eri muodot tarjoavat lapsille keinoja kokea ja hahmottaa maailmaa heitä puhuttelevalla ja innostavalla tavalla. Taiteellinen ilmaisu tarjoaa lapsia motivoivia keinoja havaintojen, tunteiden ja luovan ajattelun näkyväksi tekemiseen. Ilmaisun eri muotoihin tutustutaan moniaistisesti, erilaisia työtapoja, oppimisympäristöjä sekä lähiympäristön kulttuuritarjontaa hyödyntäen. Oppimisympäristöjen esteettisyys, innostavuus, saatavilla olevat monipuoliset välineet ja materiaalit sekä riittävä ohjaus ovat merkityksellisiä ilmaisumuotoihin tutustuttaessa.

- Taidekasvatus sisältää sekä spontaania että ennalta suunniteltua toimintaa. Ilmaisun ja oppimisen prosesseissa korostuu kokeilu, tutkiminen, tekemisen eri vaiheiden harjoittelu ja niiden dokumentointi. Jokaisen lapsen yksilöllistä ilmaisua tuetaan ja lasten yhteisille luoville prosesseille annetaan riittävästi aikaa ja tilaa. Henkilöstön, lasten ja yhteistyökumppaneiden erityisosaamisen hyödyntäminen rikastuttaa taidekasvatusta.

- Varhaiskasvatuksen **musiikillisen ilmaisun** tavoitteena on tuottaa lapsille musiikillisia kokemuksia sekä vahvistaa lasten kiinnostusta ja suhdetta musiikkiin. Lapsia ohjataan elämykselliseen kuuntelemiseen ja ääniympäristön havainnointiin. Lasten valmiudet hahmottaa musiikkia sekä äänen kestoa, tasoa, sointiväriä ja voimaa kehittyvät leikinomaisen musiikillisen toiminnan kautta. Heidän kanssaan lauletaan, loruillaan, kokeillaan erilaisia soittimia, kuunnellaan musiikkia ja liikutaan musiikin mukaan. Lapset saavat kokemuksia perussykkeestä,

sanarytmeistä ja kehosoittamisesta. Lapsia rohkaistaan käyttämään mielikuvitustaan ja ilmaisemaan musiikin herättämiä ajatuksia ja tunteita esimerkiksi kertoen, kuvallisesti ilmaisten tai tanssien. Lapset saavat myös kokemuksia musiikin tekemisestä yhdessä sekä pienimuotoisten musiikkiesitysten harjoitteluprosesseista ja esiintymistilanteiden tuomasta onnistumisen ilosta.

- **Kuvallisen ilmaisun** tavoitteena on kehittää lasten suhdetta kuvataiteeseen, muuhun visuaaliseen kulttuuriin ja kulttuuriperintöön. Lapsilla on mahdollisuus nauttia kuvien tekemisestä sekä saada esteettisiä elämyksiä ja kokemuksia taiteen äärellä. Lapset harjoittavat kuvallista ajatteluaan, havainnointiaan ja kuvien tulkintaa monipuolisen kuvailmaisun avulla. Kuvan tekemisen taitoja kehitetään moniaistisesti sekä yhteyksiä muihin ilmaisun muotoihin rakentaen. Lapset kokeilevat erilaisia kuvan tekemisen tapoja, välineitä ja materiaaleja esimerkiksi maalaamalla, piirtämällä, rakentamalla ja mediaesityksiä tekemällä. Lasten kanssa havainnoidaan heidän itse tekemiään kuvia, taideteoksia, mediasisältöjä, esineitä sekä rakennetun ja luonnon ympäristön kohteita. Lapsia ohjataan tulkitsemaan ja kertomaan ajatuksiaan kuvallisista viesteistä. Kuvia tarkasteltaessa kiinnitetään huomiota esimerkiksi väreihin, muotoihin, materiaaleihin, tekijään, esitysyhteyteen ja kuvien herättämiin tunteisiin.

- Suunnittelutaitoja, luovaa ongelmaratkaisua, rakenteiden, materiaalien ja tekniikoiden tuntemusta harjoitellaan käsityöllisen toiminnan kuten muovailun, rakentelun, ompelun ja nikkaroinnin avulla. Käsityöllisen toiminnan ja ilmaisun tavoitteena on tarjota lapsille tekemisen, kokemisen ja oivaltamisen iloa sekä nautintoa työskentelystä, jossa oma luovuus ja kädenjälki näkyvät. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia itse kokeilla, tutkia ja yhdistellä erilaisia pehmeitä ja kovia materiaaleja sekä opetella työskentelyssä tarvittavia tekniikoita. Lapset saavat ideoida ja toteuttaa erilaisia teoksia ja esineitä. Lasten käsityöllisessä toiminnassa voidaan tarkastella ja hyödyntää sekä lasten taustoihin liittyviä että paikallisia käsityöperinteitä.

- Lapsia rohkaistaan **sanalliseen** ja **keholliseen ilmaisuun** esimerkiksi draaman, tanssin ja leikin keinoin. Tavoitteena on, että harjoitukset ja leikit tarjoavat lapsille mahdollisuuden monipuoliseen kielelliseen ja keholliseen kokemiseen, ilmaisuun ja viestintään. Lasten mielikuvituksesta nousevia tai heidän kokemiaan ja havaitsemiaan asioita työstetään yhdessä. Lapset saavat kokemuksia sekä spontaanista ilmaisusta että yhteisesti suunnitellusta, toteutetusta ja arvioidusta luovasta prosessista. Toiminnassa hyödynnetään monipuolisesti esimerkiksi lastenkirjallisuutta, sanataidetta, teatterin eri muotoja, tanssia ja sirkusta.

Minä ja meidän yhteisömme

- Lasten elinpiiri laajenee heidän aloittaessaan varhaiskasvatuksen kodin ulkopuolella. Kodin perinteiden, toimintamallien, arvojen ja katsomusten lisäksi lapset kohtaavat toisenlaisia tapoja ajatella ja toimia. Varhaiskasvatuksen tehtävä on kehittää lasten valmiuksia ymmärtää lähiyhteisön monimuotoisuutta ja harjoitella siinä toimimista. Tehtävää lähestytään **eettisen ajattelun, katsomusten, lähiyhteisön menneisyyden, nykyisyyden** ja **tulevaisuuden** sekä **median** näkökulmista. Toiminnassa voidaan käyttää monipuolisesti esimerkiksi satuja, musiikkia, kuvataidetta, leikkiä, draamaa, erilaisia mediasisältöjä sekä vierailijoita, vierailuja ja lähiympäristön tapahtumia. Minä ja meidän yhteisömme -oppimisen alue tukee erityisesti lasten kulttuuriseen osaamiseen, vuorovaikutukseen ja ilmaisuun sekä ajatteluun ja oppimiseen liittyvää laaja-alaista osaamista.

- **Eettisen ajattelun** taitojen kehittymistä tuetaan pohtimalla lasten kanssa eri tilanteissa esiintyviä tai lapsia askarruttavia eettisiä kysymyksiä. Teemat voivat liittyä esimerkiksi ystävyyteen, oikean ja väärän erottamiseen, oikeudenmukaisuuteen tai pelon, surun ja ilon aiheisiin. Eettisiä kysymyksiä käsitellään lasten kanssa niin, että he voivat tuntea olonsa turvalliseksi ja hyväksytyksi. Lasten kanssa pohditaan myös ryhmän sääntöjä ja niiden perusteita.

- Varhaiskasvatuksen **katsomuskasvatuksessa** yhteisen tutustumisen kohteena ovat lapsiryhmässä läsnä olevat uskonnot ja muut katsomukset. Uskonnottomuutta tarkastellaan muiden katsomusten rinnalla. Tavoitteena on edistää keskinäistä kunnioitusta ja ymmärrystä eri katsomuksia kohtaan sekä tukea lasten kulttuuristen ja katsomuksellisten identiteettien kehittymistä. Lasten kanssa tutustutaan erilaisiin katsomuksiin ja niihin liittyviin perinteisiin. Luontevia tapoja tarkastella katsomuksia ovat esimerkiksi vuodenkiertoon liittyvät juhlat ja tapahtumat sekä päivittäiset tilanteet, kuten pukeutuminen tai ruokailu. Lasten ihmettelylle annetaan tilaa, ja heidän kanssaan pohditaan heitä askarruttavia elämänkysymyksiä.

- Katsomuskasvatuksessa tehdään yhteistyötä huoltajien kanssa kunkin perheen taustaa, katsomuksia ja arvoja kuullen ja kunnioittaen. Katsomuskasvatus tukee muun muassa lasten kulttuuriseen osaamiseen, vuorovaikutukseen ja ilmaisuun sekä ajatteluun ja oppimiseen liittyvää laaja-alaista osaamista.

- **Lähiyhteisön menneisyyttä, nykyisyyttä** ja **tulevaisuutta** pohtimalla suunnataan lasten mielenkiintoa historiallisiin asioihin sekä hyvän tulevaisuuden rakentamiseen. Lisäksi tarkastellaan lasten kasvuympäristöjen moninaisuutta.

- Lapsille luodaan mahdollisuuksia eläytyä menneisyyden tapahtumiin ja tilanteisiin. Tärkeitä tiedon lähteitä ovat lapset ja heidän henkilöhistoriansa, lähiyhteisön jäsenet, esineistöt ja ympäristöt. Lisäksi voidaan hyödyntää lasten huoltajien asiantuntemusta heidän omasta kulttuuriperinnöstään. Menneeseen aikaan voidaan tutustua esimerkiksi lasten isovanhempien lapsuuden leikkien ja musiikin avulla.

- Nykyhetkeä tarkastellaan käsittelemällä lasten kanssa heitä askarruttavia tai kiinnostavia ajankohtaisia asioita. Lasten kanssa tarkastellaan myös lähiyhteisön moninaisuutta sitä kunnioittaen. Tarkastelun kohteena ovat muun muassa ihmisten, sukupuolten ja perheiden moninaisuus. Tavoitteena on kasvattaa lapsia ymmärtämään, että ihmiset ovat erilaisia mutta samanarvoisia.

- Menneisyyden ja nykyisyyden lisäksi on tärkeää pohtia tulevaisuutta ja sitä, miten voimme vaikuttaa suotuisan tulevaisuuden toteutumiseen. Tulevaisuuden pohdinta voi liittyä esimerkiksi tulevan vuodenajan leikkien tai oman oppimisympäristön suunnitteluun. Lasten kanssa voidaan esimerkiksi rakentaa tulevaisuuden mielikuvitusmaailmoja tai pohtia tulevaa lapsia kiinnostavien ammattien kautta.

- Varhaiskasvatuksessa **mediakasvatuksen** tehtävänä on tukea lasten mahdollisuuksia toimia aktiivisesti ja ilmaista itseään yhteisössään. Lasten kanssa tutustutaan eri medioihin ja kokeillaan median tuottamista leikinomaisesti turvallisissa ympäristöissä. Lasten elämään liittyvää mediasisältöä ja sen todenmukaisuutta pohditaan yhdessä lasten kanssa. Samalla harjoitellaan kehittyvää lähde- ja mediakriittisyyttä. Lapsia ohjataan käyttämään mediaa vastuullisesti ottaen huomioon oma ja toisten hyvinvointi. Mediassa esiintyviä teemoja voidaan käsitellä lasten kanssa esimerkiksi liikunnallisissa leikeissä, piirtämällä tai draaman keinoin.

Tutkin ja toimin ympäristössäni

- Varhaiskasvatuksen tehtävänä on antaa lapsille valmiuksia havainnoida, jäsentää ja ymmärtää ympäristöään. Lapsia ohjataan tutkimaan ja toimimaan luonnossa ja rakennetussa ympäristössä. Varhaiskasvatus tukee lasten **matemaattisen ajattelun** kehittymistä sekä vahvistaa myönteistä suhtautumista matematiikkaan. Varhaiskasvatukseen sisältyy myös **ympäristökasvatusta** ja **teknologiakasvatusta**. Oppimisympäristöihin liittyvät omakohtaiset havainnot, kokemukset ja elämykset auttavat lapsia ymmärtämään syy- ja seuraussuhteita sekä kehitty-

mään ajattelijoina ja oppijoina. Lasten kehittyvä taito nimetä asioita sekä käyttää erilaisia käsitteitä edistää monilukutaitoa.

- Varhaiskasvatuksen tavoitteena on tarjota oivaltamisen ja oppimisen iloa **matemaattisen ajattelun** eri vaiheissa oleville lapsille. Lapset tutustuvat matematiikkaan ja sen osa-alueisiin havainnollisen ja leikinomaisen toiminnan myötä. Lapsia ohjataan kiinnittämään huomiota päivittäisissä tilanteissa ja ympäristössä ilmenevään matematiikkaan. Lapsia innostetaan pohtimaan ja kuvailemaan matemaattisia havaintojaan. Havaintoja ilmaistaan ja tarkastellaan esimerkiksi kehollisesti tai eri välineiden ja kuvien avulla. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia luokitella, vertailla ja asettaa järjestykseen asioita ja esineitä sekä löytää ja tuottaa säännönmukaisuuksia. Lapsia kannustetaan myös oppimisympäristöön liittyvien ongelmien löytämisessä, pohtimisessa ja päättelyssä sekä ratkaisujen etsimisessä.

- Lukukäsitteen kehittymistä tuetaan monipuolisesti vuorovaikutteisissa tilanteissa, esimerkiksi leikkiä ja lapsia houkuttelevia materiaaleja hyödyntäen. Lapsia innostetaan havainnoimaan lukumääriä ympäristöstä ja taitojen karttuessa liittämään ne lukusanaan ja numeromerkkeihin taitojensa mukaan. Lukujonotaitoja ja nimeämistä voidaan kehittää esimerkiksi lorujen ja riimien avulla. Lasten kanssa kokeillaan mittaamista ja harjoitellaan sijainti- ja suhdekäsitteitä esimerkiksi liikuntaleikeissä, piirtäen tai eri välineiden avulla.

- Erilaisilla harjoituksilla tuetaan lasten tilan ja tason hahmottamista. Lapsia kannustetaan tutkimaan kappaleita ja muotoja sekä leikkimään niillä. Lasten geometrisen ajattelun vahvistamiseksi heille järjestetään mahdollisuuksia rakenteluun, askarteluun ja muovailuun. Aikakäsitettä avataan esimerkiksi vuorokauden- ja vuodenaikoja havainnoimalla.

- **Ympäristökasvatuksen** tavoitteena on vahvistaa lasten luontosuhdetta ja vastuullista toimimista ympäristössä sekä ohjata heitä kohti kestävää elämäntapaa. Ympäristökasvatus sisältää kolme ulottuvuutta: oppiminen ympäristössä, oppiminen ympäristöstä sekä toimiminen ympäristön puolesta. Lähiluonto sekä rakennettu ympäristö ovat sekä oppimisen kohteita että oppimisympäristöjä.

- Luonnossa ja rakennetussa ympäristössä retkeily sekä ympäristön tutkiminen ovat tärkeä osa varhaiskasvatusta. Myönteisten kokemusten kautta lapsi oppii nauttimaan luonnosta ja lähiympäristöstä ja hänen ympäristösuhteensa vahvistuu. Luonnon ilmiöitä havainnoidaan eri aistein ja eri vuodenaikoina. Niistä keskustellaan ja niitä tutkitaan. Samalla opetellaan

ympäristöön liittyvien käsitteiden käyttöä. Eri kasvi- ja eläinlajien tunnistamisen harjoitteleminen vahvistaa luonnon tuntemusta. Lasten kanssa opetellaan etsimään tietoa heitä kiinnostavista asioista. Luonto voi olla myös esteettisen kokemisen ja rauhoittumisen paikka.

- Lapsia ohjataan kunnioittamaan luontoa, sen kasveja ja eläimiä. Ympäristökasvatuksella edistetään kestävään elämäntapaan kasvamista sekä siinä tarvittavien taitojen harjoittelemista. Näitä käytännön taitoja ovat esimerkiksi roskaamaton retkeily, kohtuullisuuden ja säästäväisyyden opettelu, ruokailuun liittyvä vastuullisuus, energian säästäminen sekä jätteiden vähentäminen esimerkiksi kierrätyksen, tavaroiden korjaamisen ja uudelleenkäytön avulla. Samalla lapsia ohjataan kiinnittämään huomiota tekojen vaikutuksiin.

- **Teknologiakasvatuksen** tavoitteena on kannustaa lapsia tutustumaan tutkivaan ja kokeilevaan työtapaan. Lapsia ohjataan myös havainnoimaan ympäristön teknologiaa ja keksimään omia luovia ratkaisuja. Lapsia rohkaistaan tekemään kysymyksiä, etsimään niihin yhdessä vastauksia ja tekemään päätelmiä.

- Lasten kanssa havainnoidaan arjessa esiintyviä teknisiä ratkaisuja ja tutustutaan tietoteknologisiin laitteisiin sekä niiden toimintaan. Erityistä huomiota kiinnitetään koneiden ja laitteiden turvalliseen käyttöön. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia toteuttaa omia ideoitaan esimerkiksi rakennellen eri materiaaleista sekä kokeillen eri laitteiden toimintaa. Lapsia kannustetaan kuvailemaan tekemiään ratkaisuja. Pulmia ratkotaan ja onnistumisista iloitaan yhdessä. Tavoite on, että lasten omakohtaisten kokemusten myötä herää ymmärrys siitä, että teknologia on ihmisen toiminnan aikaansaamaa. Toiminnassa voidaan hyödyntää lähiympäristön teknologisia ratkaisuja, esimerkiksi leluja, ja tutkia niiden toimintaperiaatteita.

Kasvan, liikun ja kehityn

- Kasvan, liikun ja kehityn -oppimisen alueeseen sisältyy **liikkumiseen, ruokakasvatukseen, terveyteen** ja **turvallisuuteen** liittyviä tavoitteita. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on luoda pohja lasten terveyttä ja hyvinvointia arvostavalle sekä fyysistä aktiivisuutta edistävälle elämäntavalle yhdessä huoltajien kanssa. Tämä oppimisen alue tukee erityisesti itsestä huolehtimiseen ja arjen taitoihin liittyvää laaja-alaista osaamista.

- Varhaiskasvatuksen tavoitteena on innostaa lapsia **liikkumaan** monipuolisesti sekä kokemaan liikunnan iloa. Lapsia kannustetaan ulkoiluun ja liikunnallisiin leikkeihin kaikkina vuodenaikoina. Ohjatun liikkumisen lisäksi huolehditaan siitä, että lapsilla on riittävästi

mahdollisuuksia päivittäiseen omaehtoiseen liikuntaan sekä sisällä että ulkona. Liikuntakasvatuksen tulee olla säännöllistä, ja lapsilähtöistä, monipuolista ja tavoitteellista. Riittävä fyysinen aktiivisuus on tärkeää lapsen terveelle kasvulle, kehitykselle, oppimiselle ja hyvinvoinnille. Fyysisellä aktiivisuudella tarkoitetaan erilaisia ja kuormittavuudeltaan eritasoisia liikunnan tapoja, kuten leikkimistä sisällä ja ulkona, retkeilyä sekä ohjattuja liikuntatuokioita. Ryhmässä liikkuminen kehittää lasten sosiaalisia taitoja, kuten vuorovaikutus- ja itsesäätelytaitoja. Fyysisen aktiivisuuden tulee olla luonteva osa lapsen päivää. Yhteistyössä huoltajien kanssa lapsia innostetaan liikkumaan myös vapaa-ajalla erilaisissa tiloissa ja ulkona erilaisissa olosuhteissa.

- Varhaiskasvatuksen tehtävänä on kehittää lasten kehontuntemusta ja -hallintaa sekä motorisia perustaitoja, kuten tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaitoja. Liikkumisessa hyödynnetään eri aisteja sekä erilaisista materiaaleista valmistettuja, liikkumaan innostavia välineitä. Lasten liikkumisen tulee vaihdella luontevasti kestoltaan, intensiteetiltään ja nopeudeltaan. Lasten tulee saada kokemuksia yksin, parin ja ryhmän kanssa liikkumisesta. Varhaiskasvatuksessa lapset saavat kokemuksia erilaisista liikuntaleikeistä, kuten perinteisistä pihaleikeistä sekä satu- tai musiikkiliikunnasta. Eri vuodenaikoja tulee hyödyntää siten, että lapset saavat mahdollisuuksia opetella kullekin vuodenajalle tyypillisiä tapoja ulkoilla.

- Säännöllisellä ja ohjatulla liikunnalla on tärkeä merkitys lasten kokonaisvaltaiselle kehitykselle ja motoriselle oppimiselle. Tämän vuoksi lasten motoristen taitojen suunnitelmallinen havainnointi on tärkeää. Henkilöstön tulee suunnitella päivän rakenne, sisä- ja ulkoympäristö sekä toiminnan sisällöt niin, että lapset voivat monipuolisesti nauttia liikkumisesta eri tilanteissa. Liikuntavälineiden tulee olla lasten käytettävissä myös omaehtoisen liikunnan ja leikin aikana. Varhaiskasvatuksessa huomioidaan liikuntavälineiden turvallisuus.

- **Ruokakasvatuksen** tavoitteena on edistää myönteistä suhtautumista ruokaan ja syömiseen sekä tukea monipuolisia ja terveellisiä ruokatottumuksia. Lapsia ohjataan omatoimiseen ruokailuun ja monipuoliseen, riittävään syömiseen. Päivittäiset ateriahetket järjestetään kiireettömässä ilmapiirissä opetellen ruokarauhaa ja hyviä pöytätapoja sekä yhdessä syömisen kulttuuria. Eri aistien avulla ja tutkimalla tutustutaan ruokiin, niiden alkuperään, ulkonäköön, koostumukseen ja makuominaisuuksiin. Ruoasta keskusteleminen, tarinat ja laulut edistävät lasten ruokasanaston kehittymistä.

- Varhaiskasvatuksessa pohditaan yhdessä lasten kanssa **terveyteen** ja **turvallisuuteen** liittyviä asioita. Lasten valmiuksia pitää huolta terveydestään sekä henkilökohtaisesta hygieniastaan

tuetaan. Lasten kanssa keskustellaan liikkumisen, levon ja hyvien ihmissuhteiden merkityksestä hyvinvoinnille ja terveydelle. Lasten kanssa opetellaan turvallisuuteen liittyviä asioita päivittäisissä tilanteissa. Näitä voivat olla muun muassa pukeutumis-, ruokailu-, leikki- sekä ulkoilutilanteet. Varhaiskasvatuksessa harjoitellaan lähiliikenteessä liikkumista ja turvalliseen liikkumiseen liittyviä sääntöjä ja tapoja. Tavoitteena on tukea lasten turvallisuuden tunnetta, antaa heille valmiuksia pyytää ja hakea apua sekä toimia turvallisesti erilaisissa tilanteissa ja ympäristöissä.

Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia näkökulmia

- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa kieleen ja kulttuuriin liittyvien näkökohtien katsotaan koskevan jokaista varhaiskasvatukseen osallistuvaa lasta. Lasten vaihtelevat kielelliset ja kulttuuriset taustat ja valmiudet nähdään yhteisöä myönteisellä tavalla rikastuttavana. Kieli- ja kulttuuritietoisessa varhaiskasvatuksessa kielet, kulttuurit ja katsomukset nivoutuvat osaksi varhaiskasvatuksen kokonaisuutta. Varhaiskasvatuslain mukaan kunnan on huolehdittava siitä, että lapsi voi saada varhaiskasvatusta lapsen äidinkielenä olevalla suomen, ruotsin tai saamen kielellä. Viittomakieltä käyttävälle lapselle voidaan antaa varhaiskasvatusta viittomakielellä. Varhaiskasvatusta voidaan antaa myös romanikielellä. Varhaiskasvatuksessa voidaan käyttää myös muita kieliä, kun se ei vaaranna varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Tällöin tulee huolehtia myös lasten äidinkielenä olevan suomen/ruotsin kielen taidon kehittymisen tukemisesta. Henkilöstön, huoltajien ja eri kulttuuriyhteisöjen keskinäisellä yhteistyöllä edistetään lasten ja perheiden kulttuuriperinteen jatkumista ja tuetaan lasten mahdollisuutta ilmentää omia kulttuuritaustojaan. Kaksi- ja monikielisissä ympäristöissä lapsia rohkaistaan vuorovaikutukseen. Varhaiskasvatukseen osallistuu lapsia, jotka puhuvat äidinkielinään sekä ruotsia että suomea. Näiden kaksikielisten lasten kielellisen kehityksen sekä identiteetin kehityksen kannalta on tärkeää, että molempia kieliä tuetaan ja lapsia kannustetaan niiden käyttöön.

Tavoitteet:

Kielten rikas maailma

- Tuemme lasten vuorovaikutus-, kommunikointi- ja ilmaisutaitojen kehittymistä.
- Vahvistamme lasten kielen ymmärtämistä, sanavarastoa ja kielellistä muistia.
- Edistämme lasten kiinnostusta lukemiseen, kirjoittamiseen ja monipuoliseen kielen käyttöön.

- Tuemme kielitietoisuutta sekä jokaisen lapsen kielellistä identiteettiä.

Ilmaisun monet muodot

- Rohkaisemme lapsia ilmaisemaan ajatuksiaan, tunteitaan ja kokemuksiaan monipuolisesti.
- Tuemme musiikillisen, kuvallisen, sanallisen ja kehollisen ilmaisun taitojen kehittymistä.
- Tarjoamme mahdollisuuksia luovuuteen, mielikuvituksen käyttöön ja elämykselliseen oppimiseen.

Minä ja meidän yhteisömme

- Tuemme lasten eettisen ajattelun, yhteisöllisyyden ja vastuullisen toiminnan kehittymistä.
- Tutustumme menneisyyteen, nykyisyyteen ja tulevaisuuteen lasten kehitystasolle sopivalla tavalla.
- Edistämme katsomusten, kulttuurien ja moninaisuuden arvostamista.
- Vahvistamme lasten mediataitoja ja kriittisen ajattelun ensiaskeleita.

Tutkin ja toimin ympäristössäni

- Vahvistamme lasten matemaattista ajattelua ja ongelmanratkaisutaitoja arjen tilanteissa.
- Herätämme kiinnostusta ympäristöä, luontoa, tutkimista ja kestävää elämäntapaa kohtaan.
- Tutustumme teknologiaan ja harjoittelemme sen tarkoituksenmukaista käyttöä.

Kasvan, liikun ja kehityn

- Tuemme lasten motoristen taitojen, kehonhallinnan ja liikkumisen ilon kehittymistä.
- Edistämme terveellisiä elämäntapoja, hyvinvointia ja ruokakasvatusta.
- Hyödynnämme ulkopedagogiikkaa oppimisen, liikkumisen, osallisuuden ja luonnon arvostamisen vahvistamisessa.

3. **Toimintakulttuuri:**

Toimintakulttuuri on historiallisesti ja kulttuurisesti muotoutunut tapa toimia, joka muovautuu yhteisön vuorovaikutuksessa. Varhaiskasvatuksen järjestäjän ja varhaiskasvatusta johtavien henkilöiden tehtävänä on luoda edellytykset toimintakulttuurin kehittämiselle ja arvioinnille varhaiskasvatuksen eri toimintamuodoissa ja yksiköissä. Toimintakulttuurin kehittämisen lähtökohtana on inklusiivinen varhaiskasvatus, jossa kukin lapsi voi toimia, kehittyä ja oppia omana ainutlaatuisena yksilönään sekä yhteisön jäsenenä. Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri on kokonaisuus, joka rakentuu muun muassa

- arvoista ja periaatteista
- työtä ohjaavien normien ja tavoitteiden tulkinnasta
- oppimisympäristöistä ja työtavoista
- yhteistyöstä ja sen eri muodoista
- vuorovaikutuksesta ja ilmapiiristä
- henkilöstön osaamisesta, ammatillisuudesta ja kehittämisotteesta
- johtamisrakenteista ja -käytännöistä
- toiminnan organisoinnista, suunnittelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista

- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet velvoittaa varhaiskasvatuksen henkilöstöä varhaiskasvatuksen toimintakulttuurin kehittämiseen. Toimintakulttuurin kehittämisen lähtökohtana on inklusiivinen varhaiskasvatus, jossa kukin lapsi voi toimia, kehittyä ja oppia omana ainutlaatuisena yksilönään sekä yhteisön jäsenenä.

- Työ- ja toimintatapojen arvioinnissa on keskeistä miettiä, miten ne parhaalla tavalla tukevat lasten kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Tehtyjen ratkaisujen lähtökohta on oltava varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tavoitteiden mukainen ja niissä on aina huomioitava lapsen etu. Toimintakulttuurin kehittämisen periaatteet antavat perustan esihenkilötyölle sekä luovat edellytykset työyhteisöjen yhteiselle kehittämiselle.

Toimintakulttuurin tavoitteet:

- Rakennamme turvallista, inklusiivista ja positiivista toimintakulttuuria, jossa jokainen lapsi on arvostettu ja tervetullut omana itsenään.

- Toimintamme perustuu yhteisiin arvoihin, pelisääntöihin, yhdenvertaisuuteen, tasa-arvoon ja sukupuolisensitiiviseen toimintatapaan.

- Oppimisympäristöä kehitetään jatkuvasti lasten tarpeiden, kiinnostuksen kohteiden ja osallisuuden pohjalta.

- Edistämme yhteisöllisyyttä, avointa vuorovaikutusta ja yhteistyötä yli ryhmä- ja toimintarajojen sekä huoltajien ja muiden yhteistyökumppaneiden kanssa.

- Vahvistamme lasten hyvinvointia, liikkumista, kaveritaitoja, kielitietoisuutta ja kulttuurista osaamista suunnitelmallisesti arjen pedagogiikassa.

- Tuemme henkilöstön ammatillista osaamista, yhteisöllistä oppimista, itsensä johtamista ja ratkaisukeskeistä toimintatapaa.

- Arvioimme, kehitämme ja toteutamme toimintaamme suunnitelmallisesti yhteisten vuosikellojen, arvioinnin ja turvallisuutta tukevien suunnitelmien mukaisesti.

4. Pedagoginen dokumentointi

Pedagoginen dokumentointi on varhaiskasvatuksen keskeinen työmenetelmä, joka tukee varhaiskasvatuksen suunnittelua, toteuttamista, arviointia ja kehittämistä. Se on jatkuva prosessi, jossa havainnot, dokumentit ja niiden vuorovaikutuksellinen tulkinta muodostavat ymmärrystä pedagogisesta toiminnasta. Pedagoginen dokumentointi mahdollistaa lasten ja huoltajien osallistumisen toiminnan arviointiin, suunnitteluun ja kehittämiseen. Pedagogisen dokumentoinnin prosessi on osa varhaiskasvatusta ja varhaiskasvatuksen pedagogista toimintaa yhdessä lasten kanssa.

Pedagogisen dokumentoinnin tavoitteena on:

- Oppia tuntemaan yksittäistä lasta
- Mahdollistaa huoltajien osallisuus lapsensa varhaiskasvatukseen
- Ymmärtää lasten välisiä suhteita
- Tunnistaa ja tiedostaa henkilöstön ja lasten välisen vuorovaikutuksen luonnetta.

Pidemmältä aikaväliltä kootut dokumentit ovat tärkeä osa pedagogisen toiminnan arviointia ja henkilöstön toiminnan itsearviointia. Varhaiskasvatuksen henkilöstölle laadittu materiaali avaa sitä, miten pedagoginen dokumentointi määrittyy varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa sekä antaa esimerkkejä siitä, miten pedagogisen dokumentoinnin prosessi voi käytännössä toteutua.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman avulla asetetaan yhteisiä tavoitteita ja sovitaan yhdessä siitä, miten kunkin lapsen yksilöllistä kehitystä, oppimista ja hyvinvointia edistetään suunnitelmallisesti varhaiskasvatuksessa inklusiivisten periaatteiden mukaisesti. Inklusiivisiin periaatteisiin kuuluu kaikkia lapsia koskevat yhtäläiset oikeudet, tasa-arvoisuus, yhdenvertaisuus, syrjimättömyys, moninaisuuden arvostaminen sekä sosiaalinen osallisuus ja yhteisöllisyys. Tarvittaessa lapsen vasuun kirjataan myös lapsen tuki ja sen toteuttaminen.

Pedagogisen dokumentoinnin tavoitteet:

- Pedagoginen dokumentointi tekee lasten oppimisen, kehityksen, hyvinvoinnin ja osallisuuden näkyväksi sekä ohjaa toiminnan suunnittelua, toteutusta, arviointia ja kehittämistä.
- Lasten havainnointi ja dokumentointi perustuvat arjen läsnäoloon, vuorovaikutukseen sekä lasten vahvuuksien, kiinnostuksen kohteiden ja tuen tarpeiden tunnistamiseen.
- Huoltajat osallistuvat lapsensa varhaiskasvatuksen suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen yhteistyössä henkilöstön kanssa.
- Lasten varhaiskasvatussuunnitelmat, ryhmävasut ja muu dokumentointi tukevat tavoitteellista pedagogista toimintaa ja lapsen yksilöllisen kasvun sekä oppimisen seurantaa.
- Pedagogista dokumentointia toteutetaan monipuolisesti hyödyntäen esimerkiksi havainnointia, valokuvia, kasvunkansioita ja digitaalisia viestintäkanavia.
- Dokumentointia käytetään toiminnan arvioinnin, kehittämisen ja yhteisten toimintatapojen yhtenäistämisen välineenä.

5. Yhteistyö:

Yhteistyöllä tuetaan lapsen varhaiskasvatuksen järjestämistä siten, että jokainen lapsi saa oman kehityksensä ja tarpeidensa mukaista kasvatusta, opetusta ja hoitoa. Vastuu yhteistyön toteutumisesta ja suunnitelmallisuudesta on varhaiskasvatuksen järjestäjillä. He vastaavat myös siitä, että yhteistyötä toteutetaan tarvittaessa monialaisesti.

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö

Huoltajien kanssa tehtävällä yhteistyöllä on tärkeä merkitys varhaiskasvatuksessa. Yhteistyön tavoitteena on huoltajien ja henkilöstön yhteinen sitoutuminen lasten terveen ja turvallisen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistämiseen. Luottamuksen rakentaminen sekä tasa-arvoinen vuorovaikutus ja keskinäinen kunnioitus tukevat kasvatusyhteistyötä.

Monialainen yhteistyö

Monialaisen yhteistyön tavoitteena on varmistaa varhaiskasvatuksen toteuttaminen toimintayksiköissä lasten tarpeita vastaavasti. Varhaiskasvatuslain mukaan kunnan on varhaiskasvatusta järjestäessään toimittava monialaisessa yhteistyössä ja luotava tarvittavat yhteistyörakenteet.

Moniammatillista yhteistyötä tehdään päiväkodin eri ammattiryhmien kesken päivittäin. Sitä tehdään varhaiskasvatuksen tiimin jäsenten kesken sekä johtajan, apulaisjohtajan ja varhaiskasvatuksen erityisopettajien sekä kieli- ja kulttuuriopettajan kesken.

Varhaiskasvatuksessa tehdään yhteistyötä neuvolan ammattilaisten, lastensuojelun sekä muiden terveydenhuollon ja sosiaalipalveluiden toimijoiden kesken. Yhteistyön merkitys korostuu, kun jollain näistä tahoista herää huoli lapsen kehityksestä tai hyvinvoinnista tai kun lapsen tukea suunnitellaan ja järjestetään. Laajaan terveystarkastukseen sisällytetään varhaiskasvatuksen henkilöstön arvio alle kouluikäisen lapsen selviytymisestä ja hyvinvoinnista varhaiskasvatuksessa huoltajan kirjallisella suostumuksella. Varhaiskasvatuksen henkilökunnan antama arvio on tärkeä osa lapsen kokonaisvaltaisen kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin arviointia sekä tuen tarpeiden varhaista tunnistamista monialaisessa yhteistyössä.

Varhaiskasvatuksen yhteistyötahoilla tarkoitetaan kaikkia niitä alueellisia ja paikallisia toimijoita, joiden kanssa varhaiskasvatuksen on luontevaa tehdä yhteistyötä. Yhteistyö esimerkiksi opetuksesta, liikunnasta, kirjastosta ja kulttuurista vastaavien tahojen ja muiden lähiympäristön toimijoiden kanssa lisää oppimisympäristöjen monipuolisuutta ja tukee varhaiskasvatuksen tavoitteita. Yhteistyö kunnan varhaiskasvatuksen ja sen alueella toimivien yksityisten varhaiskasvatuspalvelujen tuottajien välillä on tärkeää. Muita varhaiskasvatuksen yhteistyötahoja ovat esimerkiksi järjestöt, seurakunnat, poliisi sekä ravitsemus- ja siivouspalvelut.

Yhteistyön tavoitteet:

- Rakennamme avointa, luottamuksellista ja tasavertaista yhteistyötä huoltajien kanssa lapsen parhaaksi.
- Huolehdimme avoimesta viestinnästä, yhteisistä toimintaperiaatteista ja sujuvasta tiedonkulusta lapsen varhaiskasvatuspolun kaikissa vaiheissa.
- Teemme suunnitelmallista moniammatillista ja monialaista yhteistyötä lapsen kasvun, kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin tukemiseksi;
    - Kieli- ja kulttuuriopettaja, Veot, Neuvola, Lanu-talo
    - Vaka-esiopetuksen yhteistyö
    - Liikuntakoordinaattorin kanssa yhteistyö liikunnallisen elämäntavan edistämiseksi ja ylläpitämiseksi

- Yhteistyö lähialueen yritysten ja eri toimijoiden kanssa
  - Niiva, Kirjasto, Koulut
- Ruoka- ja siivouspalvelut
- Tekninen toimi

- Hyödynnämme aktiivisesti yhteistyöverkostoja rikastuttamaan lasten oppimisympäristöjä ja osallisuutta.
- Arvostamme ja huomioimme lapsen elämässä olevat tärkeät ihmiset osana kasvatusyhteistyötä.

6. Varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen jatkumo

Kunnan varhaiskasvatus, esiopetus ja perusopetus muodostavat lapsen kasvun, oppimisen ja hyvinvoinnin kannalta yhtenäisen jatkumon. Varhaiskasvatusta ohjataan kunnan varhaiskasvatussuunnitelmalla ja esiopetusta kunnan esiopetuksen opetussuunnitelmalla. Asiakirjat täydentävät toisiaan ja tukevat lapsen sujuvaa siirtymää varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja edelleen perusopetukseen.

Esiopetuksen tavoitteet, pedagoginen toiminta, oppimisen tuki ja arviointi kuvataan kunnan esiopetuksen opetussuunnitelmassa. Tässä varhaiskasvatussuunnitelmassa kuvataan ne toimintatavat, jotka liittyvät varhaiskasvatuksen toteuttamiseen sekä yhteistyöhön esiopetuksen kanssa.

Esiopetusta täydentävä varhaiskasvatus

Mikäli lapsi osallistuu esiopetuksen lisäksi varhaiskasvatukseen, toteutetaan varhaiskasvatus tämän varhaiskasvatussuunnitelman mukaisesti. Esiopetuksen ja varhaiskasvatuksen henkilöstö tekee yhteistyötä lapsen eheän päivän, hyvinvoinnin ja oppimisen tukemiseksi.

Varhennettu oppivelvollisuus

Lapsi voi oppimiskykyyn vaikuttavan vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen vuoksi tarvita varhennettua oppivelvollisuutta. Varhennetun oppivelvollisuuden päätöksen saaneen lapsen oppivelvollisuus alkaa esiopetuksessa sinä vuonna, kun lapsi täyttää kuusi vuotta. Lapsella on oikeus saada esiopetusta myös varhennettua oppivelvollisuutta edeltävänä vuonna. Huoltaja päättää, osallistuuko lapsi esiopetukseen 5-vuotiaana. Lapsen huoltajalle tulee antaa ajoissa tie-

toa varhennetusta oppivelvollisuudesta. Varhennettu oppivelvollisuus huomioidaan varhaiskasvatuksessa voimassa olevan lainsäädännön sekä valtakunnallisten varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaisesti.

Varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen jatkumon tavoitteet

- Turvaamme lapselle eheän ja johdonmukaisen oppimisen polun varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja perusopetukseen.
- Teemme suunnitelmallista yhteistyötä varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja koulun välillä lapsen kasvun, oppimisen ja hyvinvoinnin tukemiseksi.
- Huolehdimme tiedonsiirrosta ja sujuvista siirtymävaiheista yhteistyössä huoltajien kanssa.
- Vahvistamme lapsen osallisuutta, oppimisvalmiuksia ja myönteistä käsitystä itsestään oppijana.
- Huomioimme lasten yksilölliset tarpeet sekä oppimisen ja tuen jatkumon kaikissa siirtymävaiheissa.

7. Lapsen tuki

Varhaiskasvatukseen osallistuvalla lapsella on oikeus saada yleistä, tehostettua tai erityistä tukea siten kuin varhaiskasvatuslaissa on säädetty. Oikea-aikaisella, yksilöllisesti kohdennetulla, lapsiryhmässä toteutetulla ja lapsen tarpeiden mukaisella tuella edistetään lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Samalla ehkäistään lapsen ongelmien kasvamista ja monimuotoistumista sekä riskiä syrjäytyä.

Tuen järjestämisen lähtökohtana ovat lapsen vahvuudet sekä oppimiseen, kehitykseen ja hyvinvointiin liittyvät tarpeet. Lasta kuullaan lapsen ikä ja kehitys huomioiden. Varhaiskasvatuksessa tuki rakentuu lapsen yksilöllisiin tarpeisiin vastaamisesta sekä yhteisöllisistä ja oppimisympäristöihin liittyvistä ratkaisuista. Varhaiskasvatuksessa huolehditaan siitä, että jokainen lapsi kokee itsensä hyväksytyksi omana itsenään sekä ryhmän jäsenenä. Kannustamalla lasta ja antamalla hänelle mahdollisuuksia onnistumisen kokemuksiin tuetaan lapsen myönteisen minäkuvan kehittymistä. Lapsen tarvitsema tuki ja toimenpiteet kirjataan päiväkodissa tai perhepäivähoidossa olevan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan.

Tuen tarpeen tunnistaminen

Lapsen kasvun, kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin tukea arvioidaan jatkuvasti osana päivittäistä varhaiskasvatustoimintaa. Tuen tarpeen tunnistaminen perustuu henkilöstön havaintoihin, pedagogiseen dokumentointiin, huoltajien kanssa käytäviin keskusteluihin sekä tarvittaessa muiden asiantuntijoiden arvioihin.
Tuen tarvetta arvioidaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, jotta tarvittavat tukitoimet voidaan käynnistää viivytyksettä. Tukea toteutetaan ensisijaisesti lapsen omassa ryhmässä osana pedagogista toimintaa.

Konsultoivan varhaiskasvatuksen erityisopettajan rooli

Konsultoiva varhaiskasvatuksen erityisopettaja (VEO) tukee henkilöstöä lapsen tuen tarpeen arvioinnissa, suunnittelussa, toteutuksessa ja seurannassa. Erityisopettaja osallistuu tarvittaessa lapsen tilanteen käsittelyyn, havainnointiin sekä henkilöstön ja huoltajien ohjaukseen.
Konsultoivan erityisopettajan tehtävänä on vahvistaa henkilöstön osaamista inklusiivisten toimintatapojen ja pedagogisten tukikeinojen käytössä sekä tukea lapsen yksilöllisten tarpeiden huomioimista arjessa.

Monialainen yhteistyö

Lapsen tuen suunnittelu ja toteuttaminen perustuvat tarvittaessa monialaiseen yhteistyöhön. Yhteistyötä tehdään huoltajien suostumuksella esimerkiksi neuvolan, terapeuttien, psykologipalveluiden, perhepalveluiden, sosiaali- ja terveyspalveluiden sekä esi- ja perusopetuksen kanssa.
Monialaisen yhteistyön tavoitteena on muodostaa yhteinen näkemys lapsen vahvuuksista, tuen tarpeista ja tarkoituksenmukaisista tukitoimista sekä varmistaa tuen jatkuvuus lapsen kasvu- ja oppimispolulla.

Tuen seuranta ja arviointi

Lapselle annettavan tuen vaikuttavuutta seurataan suunnitelmallisesti osana varhaiskasvatuksen pedagogista arviointia. Tukitoimien riittävyyttä ja tarkoituksenmukaisuutta arvioidaan säännöllisesti yhteistyössä huoltajien ja tarvittavien asiantuntijoiden kanssa. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja osallistuu lapsen tuen arviointiin tarpeen mukaan. Sosiaali- ja terveysviranomaiset osallistuvat arvioinnin tekemiseen varhaiskasvatuksen järjestäjän pyynnöstä, jos arviointi edellyttää myös muuta kuin varhaiskasvatushenkilöstön pedagogista asiantuntemusta tuen tarpeen arvioimiseksi ja tuen ratkaisujen perusteeksi.

Arvioinnin perusteella tukitoimia jatketaan, muutetaan tai vahvistetaan. Tuen suunnittelu, toteutus ja arviointi kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan voimassa olevan lainsäädännön ja paikallisten käytäntöjen mukaisesti.

Huoltajien osallisuus

Huoltajat ovat lapsensa ensisijaisia asiantuntijoita ja keskeisiä yhteistyökumppaneita tuen suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa. Huoltajien näkemyksiä kuullaan lapsen vahvuuksista, kehityksestä, hyvinvoinnista ja mahdollisista tuen tarpeista.
Tavoitteena on avoin, luottamuksellinen ja säännöllinen vuorovaikutus, joka tukee lapsen hyvinvointia ja oppimista. Huoltajille annetaan tietoa tuen toteuttamisesta sekä mahdollisuuksia osallistua lapsen tuen suunnitteluun ja arviointiin.

Lapsen tuen tavoitteet

- Tuki toteutuu varhaisena, oikea-aikaisena ja lapsen tarpeiden mukaisena.
- Tuki toteutuu osana lapsen päivittäistä toimintaa ja omaa lapsiryhmää.
- Tuki perustuu lapsen vahvuuksiin, yksilöllisiin tarpeisiin ja osallisuuteen.
- Huoltajat osallistuvat tuen suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin.
- Monialainen yhteistyö tukee lapsen kasvua, oppimista, hyvinvointia ja perhettä.
- Tuen vaikuttavuutta seurataan ja arvioidaan säännöllisesti.

8. Arvoperusta

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden arvoperustan yleisperiaatteina ovat lapsen edun ensisijaisuus, lapsen oikeus hyvinvointiin, huolenpitoon ja suojeluun, lapsen mielipiteen huomioon ottaminen sekä yhdenvertaisen ja tasa-arvoisen kohtelun vaatimus, inklusiiviset periaatteet ja lapsen syrjintäkielto YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen79, varhaiskasvatuslain80 ja YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen mukaisesti.

Lapsuuden itseisarvo

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on suojella ja edistää lasten oikeutta hyvään ja turvalliseen lapsuuteen. Varhaiskasvatus perustuu käsitykseen lapsuuden itseisarvosta. Jokainen lapsi on ainutlaatuinen ja arvokas juuri sellaisena kuin hän on. Jokaisella lapsella on oikeus tulla kuulluksi, nähdyksi, huomioon otetuksi ja ymmärretyksi omana itsenään sekä yhteisönsä jäsenenä. Ihmisenä

kasvaminen Varhaiskasvatus perustuu elämän, kestävän elämäntavan ja ihmisoikeuksien kunnioittamiseen sekä ihmisarvon loukkaamattomuuteen. Henkilöstö tukee lasten kasvua ihmisyyteen, jota kuvaa pyrkimys totuuteen, hyvyyteen ja kauneuteen sekä oikeudenmukaisuuteen ja rauhaan. Varhaiskasvatuksessa arvostetaan sivistystä, mikä ilmenee tavassa suhtautua itseen, muihin ihmisiin, ympäristöön ja tietoon sekä tavassa ja tahdossa toimia oikein. Henkilöstö ohjaa lapsia toimimaan arvoperustan mukaisesti sekä keskustelemaan arvoista ja ihanteista. Varhaiskasvatuksessa kiusaamista, rasismia tai väkivaltaa ei hyväksytä missään muodossa eikä keneltäkään.

Lapsen oikeudet

Lapsella on oikeus ilmaista itseään, mielipiteitään ja ajatuksiaan sekä tulla ymmärretyksi niillä ilmaisun keinoilla, joita hänellä on. Jokaisella lapsella on oikeus hyvään opetukseen, huolenpitoon ja kannustavaan palautteeseen. Lapsella on oikeus leikkiä, oppia leikkien ja iloita oppimastaan sekä rakentaa käsitystä itsestään, identiteetistään ja maailmasta omien lähtökohtiensa mukaisesti. Lapsella on oikeus yhteisöllisyyteen ja ryhmään kuulumiseen. Lapsella on oikeus saada riittävää ja oikea-aikaista tukea varhaiskasvatuksessa82. Lapsella on oikeus saada tietoa monipuolisesti, käsitellä tunteita ja ristiriitoja sekä kokeilla ja opetella uusia asioita.

Yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja moninaisuus

Varhaiskasvatus edistää suomalaisen yhteiskunnan demokraattisia arvoja, kuten yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja moninaisuutta. Lapsilla tulee olla mahdollisuus kehittää taitojaan ja tehdä valintoja esimerkiksi sukupuolesta, syntyperästä, kulttuuritaustasta tai muista henkilöön liittyvistä syistä riippumatta. Henkilöstön tulee luoda moninaisuutta kunnioittava ilmapiiri. Varhaiskasvatus rakentuu moninaiselle kulttuuriperinnölle, joka muotoutuu edelleen lasten, heidän huoltajiensa sekä henkilöstön vuorovaikutuksessa.

Perheiden monimuotoisuus

Ammatillinen, avoin ja kunnioittava suhtautuminen monimuotoisiin perheisiin ja perheiden erilaisiin kieliin, kulttuureihin, katsomuksiin ja uskontoihin, perinteisiin sekä kasvatusnäkemyksiin luo edellytyksiä hyvälle kasvatusyhteistyölle. Lasten perheidentiteettiä ja perhesuhteita tuetaan siten, että jokainen lapsi voi kokea oman perheensä arvokkaaksi.

Terveellinen ja kestävä elämäntapa

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on ohjata lapsia terveyttä ja hyvinvointia edistäviin elämäntapoihin. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia kehittää tunnetaitojaan ja esteettistä ajatteluaan. Varhaiskasvatuksessa tunnistetaan ja noudatetaan kestävän elämäntavan periaatteita niin, että sosiaalinen, kulttuurinen, taloudellinen ja ekologinen ulottuvuus huomioidaan. Varhaiskasvatus luo perustaa ekososiaaliselle sivistykselle niin, että ihminen ymmärtää ekologisen kestävyyden olevan edellytys sosiaaliselle kestävyydelle ja ihmisoikeuksien toteutumiselle.

Arvoperustan tavoitteet

- Turvaamme jokaiselle lapselle turvallisen, hyväksyvän ja hyvinvointia tukevan kasvuympäristön.
- Kohtaamme jokaisen lapsen yksilönä, arvostamme hänen vahvuuksiaan ja tuemme hänen osallisuuttaan sekä oppimistaan.
- Edistämme yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa, moninaisuuden arvostamista ja kaikkien lasten oikeutta kuulua ryhmään.
- Vahvistamme lasten kaveri-, tunne- ja vuorovaikutustaitoja sekä edistämme myönteistä ja kunnioittavaa toimintakulttuuria.
- Ohjaamme lapsia terveelliseen, liikunnalliseen ja kestävään elämäntapaan sekä vastuulliseen toimintaan ympäristössä.

- Toimimme esimerkkinä lapsille ja rakennamme arkea positiivisen pedagogiikan sekä lapsen vahvuuksien pohjalta

- Painotukset:
  - Luontokasvatus- Metsämörri ja Metsänuppunen
  - Luma-projektit
  - Miniverso
  - Kurenniemi
  - Liikkuva varhaiskasvatus
  - Positiivinen pedagogiikka
  - Lapset puheeksi-menetelmä
  - Kaveri- ja tunnetaidot
  - Arvoruori

9. **Oppimiskäsitys:**

Varhaiskasvatuksen oppimiskäsitys rakentuu varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden oppimiskäsitykseen, jossa vuorovaikutus on kasvun, kehityksen ja oppimisen paikka. Keskeinen lasten vuorovaikutuksen muoto on leikki. Leikki ja muut lapsille ominaiset tavat toimia, oppia ja työskennellä ovat kasvun tukemisen, opetuksen ja toiminnan lähtökohtana. Leikki itsessään on arvokasta lapselle. Kasvattajat ja opettajat hyödyntävät opetuksessa leikin pedagogista merkitystä. Inklusiivinen toimintakulttuuri turvaa lapselle mahdollisuuden olla vuorovaikutuksessa, leikkiä ja kehittää taitojaan riippumatta sukupuolesta, syntyperästä, kulttuuritaustasta tai tuen tarpeistaan. Oppimiskäsityksessä korostuvat lisäksi lasten ihmettelyyn tarttuminen ja toiminnallisuus (lapsi on aktiivinen toimija), tutkiva oppiminen sekä avoin oppimisympäristö.

Oppimiskäsityksen tavoitteet:

- Leikki on oppimisen, osallisuuden ja hyvinvoinnin keskeinen toimintatapa.
- Lapsi on aktiivinen toimija, jonka kiinnostuksen kohteet, vahvuudet ja aloitteet ohjaavat oppimista.
- Oppimista tapahtuu kaikissa päivän tilanteissa osana kokopäiväpedagogiikkaa.
- Aikuiset ovat läsnä, sensitiivisiä ja tukevat lasten vuorovaikutusta, leikkiä ja oppimista.
- Pienryhmätoiminta mahdollistaa lasten yksilöllisen kohtaamisen, osallisuuden, vuorovaikutuksen ja oppimisen tukemisen, pienryhmätoiminta ei ole vain työtapa, vaan yksi laadukkaan varhaiskasvatuksen keskeisistä pedagogisista ratkaisuista
- Oppimisympäristöt kannustavat tutkimiseen, oivaltamiseen, leikkiin ja yhdessä oppimiseen.
- Tuemme lasten tunnetaitojen, kaveritaitojen, itsenäistymisen ja osallisuuden kehittymistä.

10. Kiusaamisen ehkäisy:

Varhaiskasvatuksessa kiusaamisen ehkäisy on kasvatusta ja opetusta, jonka tavoite on, ettei kiusaamista syntyisi lainkaan. Se on kasvatusta tasa-arvoiseen yhteiskuntaan, jossa yksilöt kannattelevat ja kunnioittavat toinen toisiaan. Varhaiskasvatuksessa opetetaan lapsille yhdessä toimimisen pelisääntöjä ja taitoja. Kiusaaminen on monimutkainen ryhmäilmiö ja sen ehkäiseminen edellyttää laadukasta pedagogiikkaa sekä tietoista ja johdonmukaista toimintaa nimenomaan kiusaamisen ehkäisemiseksi. Varhaiskasvatuksessa tulee ehkäistä kiusaamista vahvistamalla hyvinvointiosaamista sekä tukemalla ja ylläpitämällä monipuolisesti lasten vertaissuhteita. Varhaiskasvatus mahdollistaa kaveritaitojen kehittymisen vertaisyhteisössä ja on merkittävässä asemassa näiden taitojen harjoittelussa. Varhaiskasvatuksessa tulee puuttua kaikkeen toista loukkaavaan

käytökseen, ettei se muutu jatkuessaan kiusaamiseksi. Lasten itsesäätelyn ja itsehillinnän taidot, empatiataidot sekä moraalin kehitys ovat tärkeitä taitoja, jotka ehkäisevät kiusaamisen syntymistä. Varhaiskasvatuksen tärkeänä tehtävänä on opettaa lapsia tunnistamaan ja hallitsemaan omia negatiivisia tunteitaan sekä kehittää lasten itsesäätelyn taitoja. On tärkeää kuitenkin muistaa, että kukaan lapsi ei synny kiusaajaksi tai kiusatuksi, vaan kehitys tapahtuu pikkuhiljaa vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa.

Kiusaamisen ehkäisyn tavoitteet

- Rakennamme turvallista, myönteistä ja kaikkia osallistavaa toimintakulttuuria.
- Vahvistamme lasten osallisuutta, yhteenkuuluvuuden tunnetta sekä myönteisiä vertaissuhteita.
- Harjoittelemme päivittäin tunne-, vuorovaikutus-, kaveri- ja itsesäätelytaitoja.
- Havainnoimme aktiivisesti lasten leikkejä, vuorovaikutusta ja ryhmän toimintaa sekä ennakoimme mahdollisia ristiriitatilanteita.
- Olemme läsnä lasten arjessa, leikeissä ja siirtymätilanteissa tukemassa turvallista vuorovaikutusta ja yhteistä toimintaa.
- Puutumme kaikkeen toista loukkaavaan käyttäytymiseen johdonmukaisesti, välittömästi ja rakentavasti.
- Huolehdimme siitä, että jokainen lapsi kokee kuuluvansa ryhmään eikä jää toistuvasti yhteisen toiminnan ulkopuolelle.
- Toteutamme aktiivista ulkopedagogiikkaa, jossa aikuiset ovat läsnä lasten leikeissä, tukevat vuorovaikutusta, ennakoivat haastavia tilanteita ja vahvistavat myönteisiä vertaissuhteita.
- Hyödynnämme kiusaamisen ehkäisyssä yhteisiä toimintamalleja, kuten Miniversoa.